

RDEČI PRAPOR

Glasilo jugoslovanske socialne demokracije.

Naročnina za avstro-ogrske kraje za celo leto 10.40 K, za pol leta 5.20 K, za četrt leta 2.60 K, mesečno 90 vin.; za Nemčijo za celo leto 12 K, za pol leta 6 K, za četrt leta 3 K; za Ameriko za celo leto 14 K, za pol leta 7 K. — Reklamacije so poštnine proste. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo. Inserati. Enostopna petit-vrstica, (širina 7 mm) za enkrat 20 vin., večkrat po dogovoru. Posamezna številka 10 v.

Meso in žito.

(Poročilo sodr. dr. H. Tume na shodu v Idriji.)
(Konec.)

Posebno poučljivo, kako se v Avstriji uničujejo vrednosti in dela umetna draginja, je n. pr. razmerje vina in alkohola. Galicija in Bukovina imata okoli 8 do 9 milijonov prebivalstva in skoraj nihče izven bogatašev vina niti ne pozna, dočim Dalmacija, Primorska, mali del Kranjske, Štajerske in Nižje-avstrijske vse skupaj ne pridelajo dovolj vina, da bi zadoščalo prebivalstvu za prav skromne razmere, in vendar ne morejo odajati vina. Vino zato nima cene in delo vinogradnika ni plačano. Izdeluje se torej strupena alkoholna pijača iz človeku potrebnih živil, po drugi strani pa se delavcu vinogradniku krade zaslužek. Pri tem pa dobivajo proizvajalci alkohola še posebne nagrade in posebne oiajšave za izdelovanje in prodajanje. Le količjak zavedno ljudstvo bi se zdramilo in zgrozilo ob takem izkoriščanju, v Avstriji pa prebivalstvo trpi in molči, ker je politične stranke pod imenom vere in narodnosti devajo pod svojo oblast, tako da slepo kakor čreda sledi brezmišelnemu počenjanju svojih državnih poslancev in vlade.

V poštevh prihaja končno še mogočnejši faktor: Kapitalizem. Če bi tudi stranke sledile zdravemu razumu in uredile izvoz in uvoz tako, da bi se utegnile dobiti prave cene žitu in bi se višala industrialna moč, pa stoji nasproti veliki, internacionalni sovražnik: kapitalizem, ki pod zaščito zakonov končno narekuje blagu tisto ceno, katero hoče sam. Po zakonih vseh kulturnih držav sme danes bogataš nakupiti blaga, kolikor hoče, sme se združiti več kapitalistov s svojimi milijoni in milijardami, kakor hoče. Tako se napravljajo trusti. Trust je zveza kapitalistov, ki pokupi vse blago ene vrste, zato da mu daje potem tisto ceno, kakor sam hoče.

Danes n. pr. imamo že bakreni trust, to je: Nekaj kapitalistov milijonarjev je po-

kupilo vse rudnike, kjer se dobiva baker in vse zaloge bakra, ter sedaj ne more nihče dobiti tega blaga po drugi ceni, nego po tisti, ki jo hoče trust.

Tako se mnogokrat viša tudi cena žita. Pred kakimi 5 ali 6 leti je neki ameriški žitni špekulant nakupil milione kvintalov žita in velik del uničil zaradi tega, da je potem ostali zalogi povišal ceno tako, da je imel več dobička kakor pa sicer. Vse to je danes pod vladno klerikalnih in agrarnih ter narodnih strank mogoče in proti temu internacionalnemu sovražniku kapitalizmu ne pomaga danes tudi več državna moč, kakršna je. Proti temu je le eno sredstvo, da se države socializirajo in socializem pride do polne veljave ter da se monopolizira vse ono blago, ki je človeštvu potrebno za vsakdanje življenje.

Kadar ljudstvo, ali že delavec na zemlji ali delavec v industriji stopi združeno na plan in izvojuje zmago socializmu, potem pade agrarizem, klerikalizem, nacionalizem, liberalizem itd., potem stopi na plan gospodarska stranka, ki bo imela pred očmi korist velikega števila prebivalstva, to je delujočega ljudstva. Dokler pa se bodo naši kmečki delavci in naši obrtni delavci dali begati po duhovščini pod pretvezo vere ali po posvetni gospodi pod pretvezo narodnosti, toliko časa niti nimajo pravice, da protestirajo proti draginji. Kajti zastopniki agrarne, klerikalne in nacionalne stranke iz narodnostnih, verskih in sebičnih motivov glasujejo kompaktno zato, da se končno pride do rezultata, kakor pri nas v Avstriji ter se meja zapira uvažanju žita in živine ter izvažanju industrialnega blaga in tako sili prebivalstvo, da plačuje neizmerno drago za življenje potrebno blago in po drugi strani zasluži z industrialnim delom malo.

Draginjo in sredstva, kako jej odpomoči, razumemo torej le, ako imamo razmerje narodov, kapitalizma in proletariata pred očmi, in s tega stališča uvidi vsak, tudi vsak neuk

pred njo, poljubil strastno sladke ustne. Žareč plamen ga je žgal krog ust, stresel se je leki vrba na vodi:

»Znaj, bil je zakonski poljub!«

Solza je kanila Silvi raz lice, stala je sama na gredah.

* * *

Potekli so dnevi, vrstili se tedni drug za drugim jadrno, sledili si meseci in se vračala leta.

Silva se je vsa izpremenila.

Možke je sovražila, zdeli so se ji sami rokovnjači, gorjačarji, prešestniki. Srd do njih ji je vzplamtel v mali duši.

Obraz je ocvetel, lica so izgubila svežo barvo mladosti, oči so osteklenele, polne prsi upadle, pomilovala je sama sebe, enaka je bila uveli cvetki ob poletni suši.

Sobo je vso preopremila, le zrcalo je ostalo za čipkastim zagrinjalom v starem kotu in rožmarin je prepregel že vse okence. Na steni je visela sedaj kletka z drobnim kanarčkom, na divanu se je valjalo majhno ščene z lepo razčesanimi kodri.

V kotu je skakal škorec. Včasih sta se z malim psetom lovila po sobi. Podobni bilo več toliko kolikor nekdanj, le Romeo in Julija sta se ljubkovala na prosti steni.

In v kotu je stala zaloga knjig.

Silva je najrajša sedela med smečjem na lepo uglobljeni klopi ob križnatem plotu kraj ceste.

človek, da je le socializem oni sistem, ki bo zmožen ustvariti druge pravične razmere. Ni dovolj, da delavstvo protestira proti umetno ustvarjeni draginji v Avstriji, delavstvo pokaže svojo zavednost šele takrat, kadar se ne glede na razliko vere in narodnosti organizira ter pošlje v državni zbor svoje poslance.

Referent je končno predlagal resolucijo, ki je bila sprejeta soglasno; glasi se:

»Delavstvo, zbrano na javnem shodu v Idriji dne 18. septembra 1910, čuteče vse žalostne in neznosne posledice draginje vsakdanjih neobhodno potrebnih živitnih potrebščin, in videče zmedenost in nepoštenost domačih slovenskih in avstrijskih strank na sploh, — obsoja nedelavnost in neodkritosrčnost voditeljev ter strank in njihov zastopnikov v deželnem in državnem zboru. Delavstvo se pozivlja na odločen odpor, do katerega pride edinole po krepkih delavskih organizacijah.«

* * *

Pri slučajnostih se je razpravljalo o uspehu akcije rudniške strokovne organizacije radi draginjskih doklad ter se je sklenilo urgirati rešitev potom posredovanja »Unije« in državnozbornske delegacije stranke.

Politični odsevi.

* Avstrijska vlada je prosila, kakor smo že poročali, ogrsko, naj dovoli uvoz argentinskega mesa v Avstrijo. Že takrat, ko se je to zgodilo, smo opozarjali, da se pripravljata nenavadna komedija. Že v avstrijskem parlamentu imajo agrarci nezasišan vpliv, v ogrskem pa sploh komandirajo sami veleposestniki in Weisskirchner je moral vedeti, da ogrski oderuhi nikdar ne bodo izpustili plena iz svojih krempljev, če jih prosimo za to. Če se je torej avstrijskemu prebivalstvu obljuboval uvoz argentinskega mesa kot gotovo dejstvo, obenem pa beračilo v Budimpešti za milostno dovoljenje, je bilo treba prav široke vesti za to. In res se že širijo zanes-

Poleg nje je skakalo malo ščene in lovil žogo, ki mu jo je Silva metala po vrtu. V sobi se je kratkočasila s kanarcom, pela mu pesmi ali vtikala prst v kletkino omrežje, da je zbegala ptiča in ga potem mirila.

Često se je pogovarjala s svojim škorcem, pripovedovala mu svoje dogodke iz erotične pratike. Škorec je glasno vzvršal, s hripavim glasom spregovoril nekaj nerazumnih besed, kakor bi se ujezil in prav dobro razumel njene tožbe.

V nočeh, zlasti v mesečini, je vdarjala Silva z brhkimi prsti ob strune svojih citer, da so doneli vbrani akordi kakor pomilujoči glasi umirajočega pesnika. Odmevali so sladko, prelivali se mirni toni, vrela na dan kakor iz duše in se slednjič pogubljali v temnem plašču tihe noči.

In ob takih časih, ko je vladala grobna tišina, je našlo njeno srce mir in tolažbo.

Nezadovoljno in nesrečno, osamljeno se je čutila nekega pomladnega dne Silva.

Nič ji ni bilo prav, vse ji je bilo zoprno, nervozno se je ozirala okrog, prebirala in izbirala knjige, odpirala jih in jih zapirala, stopila pred ogledalo, popravila razčesane kodre in vdarjala zlovoljno z nogo ob tla.

Odšla je na vrt pod smreke za plotom. Tu je sedela in se ozirala v gozd. Zamislila se je in njeni pogledi so obstali nad cesto, ki se je vila tod kakor bel trak preko polja in zginila za gozdom.

ljivi glasovi, da je Khuen Hedervary naznanil Bienerthu, da ogrska vlada ne more dovoliti uvažanja argentinskega mesa. Ta blamaža je tembolj bridka, ker je bila prošnja popolnoma nepotrebna. Dovoljenje ogrske vlade bi bilo le tedaj potrebno, če bi se meso uvažalo tako, da bi se tudi po Ogrskem lahko prepeljavalo. Na to pa ni mislil živ krst; argentinsko meso se ima izkrcavati v Trstu, odtod izključno po avstrijskem ozemlju odpeljavati v avstrijska mesta in tam prodajati. Ogrske se torej ne bi dotaknil niti dekagram tega mesa, katerega se madžarski grofi tako boje, in zato tudi uvoz nič ni mar Madžarom. Vidi se pa, da iščeta Bienerth in Weisskirchner še vedno ovinkov in če bo prebivalstvo v Avstriji sploh hotelo priti do mesa, bo moralo govoriti, pa glasno!

* V nižjeavstrijskem deželnem zboru je predložen proračun, ki izkazuje 60,264.100 kron potrebnih in 60,290.533 K dohodkov, torej 26.433 K prebitka.

* V koroškem deželnem zboru je poslanec dr. Waldner vložil predlog, ki zahteva, da naj deželni odbor poroča o polomu centralne blagajne gospodarskih združenj in o posledicah poloma za prizadete in za deželo. Dr. Waldner je dejal: »Država ne more pomagati nič drugače kakor s kreditom, da se nekoliko zavleče likvidacija. Ampak predvsem je treba jasnega vpogleda.« Klerikalec Walcher je skušal zagovarjati Weissa in Kayserja, a sreča mu ni bila mila.

* Dunajski krščanski socialci so sklenili družabno bojkotirati Hrabata. Dosti jim je, da je dobil neznan Zipperer svojih 14 dni, pa je Bielhawek zopet svetnik. Nič ne de, da se je pred sodiščem izkazalo, da je imel neki Hatzl pravo posredovalnico za občinska dela in mesta; nič ne de, da je protekcijsko gospodarstvo dokazano — krščanski socialci so postali zelo skromni, odkar je Lueger mrtev in Bielhawek lahko igra vlogo velepoštenjaka pa pije dalje šampanjca. No, kako sodi ljudstvo, se bo že pokazalo pri volitvah.

* V mali Poštorni se je zopet pokazalo, kaj je vse mogoče v avstrijski upravi. Svoječas smo poročali, da je bil občinski odbor razpuščen, ker je dvanajst junaških možakarjev odložilo odborniška mesta. Že takrat se je govorilo, da je denar igral veliko vlogo. Zdaj ni nobenega dvoma več. Korenjakom,

V dalji se je dvignila meglica za ovinikom, prah se je zakadil enako belemu oblaku in se razpršil.

Motrla je dvigajočo se meglo, ki je prihajala bliže in bliže.

Zdajci je zapazila in razločila četvero koles, ki so se v solčnih žarkih blesketali. Bliže se vozili, zmerno urno in razločilo se je, da sede na njih dva gospoda in dvoje gospa.

Privozili so mimo vrta.

»Julij, Silva!« je prvi kolesar dejal preko ceste svojemu tovarišu polglasno.

Vsi so se ozrli na vrt med gostozaraščene smreke v senco poleg križnatega plotu, kjer je sedela Silva, njih vseh pogledi so se srečali.

Vesela družba se je zasmejala, zvonci koles so zapeli, za njimi se je dvignil v gostih oblakih prah in polagoma zopet polegel. Silva je spoznala ljubimca Julija in Zmagoslava, sram se ji je posilil, zardela je v lice, da je bilo bolj temnordeče od njene bluze in izvil se je iz svinčenotežkih prs pomilovalen jek . . .

Sočutna solza spoznanja ji je kanila iz očesa po žarečem licu, spoznala je svoje žalostno mrtvo življenje in obup je legel v njeno srce.

Zavel je lahen vetrič, zašepetale so mlade smreke v vrhovih.

Nad naravo je plul ljubeznipoln maj.

LISTEK.

Silva.

Spisal Vladimir Schweiger.
(Konec.)

Oklenila se ga je in Julij se ni branil.

»In kje je Zmagoslav?«

»Zmagoslav je odšel brez slovesa. Naprosil me je in jaz prinašam njegov zadnji pozdrav.«

»In vroče poljube tudi.«

»Ne, te mi je pozabil izročiti, gotovo ti jih pošlje pismeno.«

Rahločutno je govoril Julij in ona je poslušala. Kratek je bil razgovor, tudi o njegovi ženi se je sukal.

Kmalu sta se poslovila.

Silva se je postavila modro po stari navadi predenj:

»Torej preden greš!«

Julij se je stresel, neprijetna mu je bila misel, kaj poreče njegova mlada žena, kateri se je popolnoma uklonil, dasi je bil šele par mesecev njen zakonski suženj.

»Pa vendar.«

Neprijetno čuvstvo ga je spreletelo, mučeno mu je bilo in branil se je.

»Julij, ti me žališ!«

Ponosno se je dvignila pred njim, enaka oreadi v mesečini, obsevana od milih pramenov. In on je pozabil vse, pozabil obljube, zalo bitje ga je prevzelo, očaran je stopil

ki so demisionirali in tako povzročili razpust občinskega odbora, se je očitalo, da so napravili občini razmeroma visoke stroške za komisarija, ki vodi občinske posle do novih volitev. Zdaj pa je neki Gajdoš, eden tistih značajev, ki so demisionirali, izdal razglas v nemškem in češkem jeziku, da to ni res, ker je občina dobila 1500 K za pokritje stroškov komisarijata. To je res zanimivo! Kdo je tisti »dobrotnik«, ki daje 1500 kron, da dobi občina komisarija? In kje razven Avstrije in nemara Rusije je še mogoče, da se plačuje vladni komisar s privatnim denarjem?

* Ogrski državni zbor se je v torek zopet sešel. Doslej se ni zgodilo nič posebnega razven tega, da je zbornica sklenila udeležiti se dne 6. oktobra z deputacijo pod vodstvom Štefana Tisze »narodne žalobne slavnosti« v Aradu. Tam so namreč na povelje avstrijskega generala Haynaua l. 1849. obesili ogrske ustaške generale. Ker je v tej slavnosti kolikor toliko protiaustrijske in protidinastične tendence, se je stara liberalna stranka, ko je bila na vladi, ni udeleževala. Zato je udeležba sedanje vladne stranke zanimiva.

* Nemška socialna demokracija je pridobila zopet en državnozborni mandat in sicer v okraju Frankfurt Lebus. Pri glavni volitvi dne 15. septembra je dobil nacionalni liberalci dr. Winter 7745 glasov, konservativci Dunkel 6589, socialni demokrat Faber pa 14.318. Razcepljenih je bilo 128 glasov. Vsega skupaj je bilo torej 14.472 glasov proti 14.318 socialnodemokratičnim in ker so konservativci sklenili podpirati pri ožji volitvi nacionalnega liberalca, so že naprej slavili zmago. Toda 26. septembra so doživeli velikansko razočaranje. Meščanske stranke so šle pač združene v ooj in so s silno agitacijo pridobile 15.625 glasov za dr. Wintra. Toda svojo dolžnost so storili tudi socialni demokratje, ki so spravili še 1400 glasov na bojno plan, tako da je sodrug Faber pri ožji volitvi dobil 15.797 glasov. To je torej čista zmaga, brez vsake tuje pomoči. Tako prihajajo vsi mandati pri dopolnilnih volitvah v roke socialne demokracije, pa ni čudo, da obhaja meščanske stranke groza, kadar pomislijo na prihodnje glavne volitve.

* Berolinska policija si je skuhalo kašo, katere ne bo kmalu snedla. Doživela je revolto, kakršne že desetletja ni bilo v nobeni zapadni deželi Evrope in naj obračajo oficijozni in kapitalistični časopisi afero, kakor jo hočejo, vendar ne bodo mogli utajiti, da ima vso krivdo ljubezniva, že svetovnoznana pruska policija. Drugače se tudi ne bi mogli razumeti krvavi dogodki, ki so se dogajali v predmestju Moabit. Kajti prvotni povod je bil navidezno malenkosten. Pri tvrdki Kupfer & Co. so bili delavci v stavki. Kakor je povsod navada, so tudi tukaj postavili straže, ki imajo nalogo paziti, če se dovajajo stavkokazi, poročati stavkarskemu odboru in varovati delavce, katerim položaj morda ni znan. Berolinska policija, ki je posebno dresirana na delavce, pa »ne trpi« takih straž, dasi ni v nemškem kakor ne v avstrijskem zakonu nobene določbe, s katero bi se mogle prepovedati take straže. Dočim pa gleda sveta Hermandad stavkujočim na prste kakor razbojnikom, varuje stavkokaze kakor angel varuh nedolžnega otroka. Tako se je zgodilo, da je nastal med stavkajočimi in nekimi voznikom stavkokazom konflikt. Čedna duša na vozu je potegnila revolver in dvakrat ustrelila. Delavci so poklicali policijo, ta pa niti v sanjah ni mislila, da bi bila tolovajskemu stavkokazu vzela revolver. Stori-li so to torej delavci sami. Sedaj pa je bila policija takoj živa in je nastopila zoper stavkujoče. Ampak na njeno veliko začudenje niso delavci ostali mirni. Uprli so se aretacijam in naenkrat se je razvil silovit boj. Policija je potegnila sablje, potem je tudi streljala, množica pa je porabila za orožje, kar ji je prišlo pod roke. A bitka se ni ome-jila le na ulico. Kamorkoli je prišla policija, je metalo do skrajnosti razjarjeno ljudstvo na njo iz hiš kozarce, steklenice in nazadnje je, kdor je imel pištolo, tudi streljal. Boj je trajal cele ure, na mnogih mestih se je morala policija umikati in na obeh straneh je bilo veliko število ranjenih. Natančno ni znano, ceni se pa na najmanj 100 oseb. Neki delavec in neki stražnik sta za poškod-bami umrli. Drugi dan je bil boj še hujši. Tudi ženske so se ga udeleževale z vso strastjo in nazadnje so bile spopadi tako silni, kakor da je izbruhnila prava revolucija. Ljud-stvo se je branilo in je napadalo, kakor je znalo. V neki ulici je demoliralo vse svetil-nice, kjer je nanosilo, je pobilo šipe, mestoma so nastali tudi požari, tako da je tudi požarna bramba dobila obilo posla. Kjerkoli se je policija pokazala, je takoj nastal boj. . . Desetletja je slovelo prusko ljudstvo kot vzor nerazburljivega temperamenta. Kakor je na Pruskem vse reglementirano, paragrafirano in rubricirano, se je zdelo, da so tudi du-hovi v škatljicah in predalcih. Gotovo pa je delavstvo nenavadno disciplinirano; to so najboljše pokazale velikanske demonstracije za deželnozbornsko volilno pravico. Če se t-

rej pomisli, da je bil povod sedanjih izbruhov precej navaden, zlasti v industrijskem kraju, kjer so stavke na dnevnem redu, si ne zna buržoazna duša razlagati tega drugače, kakor da je ljudstvo »znozele« in da je »mob« kravaliral. Toda revolver v rokah stavkokaza ni bil nič drugega kakor tista kapljica, ki je potrebna, da se izlije preobilna voda. Večna pristranost policije, redno šikaniranje stavku-jočih, neopravičeno, pristransko protežiranje stavkokazov, vse sovraštvo, ki ga goji poli-cija do organiziranega delavstva, je nakopi-čila v srcih ljudstva toliko strasti, da je en-krat moralo izbruhniti. Tedaj je zadostoval tudi navidezno malenkosten povod. Kdor more mirno soditi, ne bo odobraval teh iz-gredov, ki so tudi delavstvu nanесли mnogo škoda. Ampak da to ljudstvo ni več moglo mirno soditi, tega je ravno kriva policija. Če so se povsod žene in dekleta udeleževale boja in sicer še z večjo srditostjo kakor možki, je pač jasno, da niso mogle kar na lepem zbesniti, ampak da je moralo že davno kipeti v njih. Modrijanom, ki še vedno mi-slijo, da se da delavsko gibanje za osvobo-ditev zatreti, bi žalostni moabitski dogodki lahko služili v pouk. Socialni boji so neiz-ogibni v družbi, kjer ni socialne enakosti. Ampak če bi kapitalizem in njegova družba razumela, da se boj ne da odpraviti, bi mo-rala svoja ravnanja vsaj tako urediti, da bi se boj lahko vodil v civiliziranih oblikah. Kjer prekorači meje, tam se z vso gotovostjo lahko trdi, da so izgrede zakrivilo kapitalizem in njegovi oprode.

Domače vesti.

Ljubljana in Kranjsko.

— V deželnem zdravstvenem svetu je nastal na zadnji seji konflikt, ki bi moral pretrgati vse zveze klerikalne stranke z baronom Schwarzom, če je v njej le količkaj možatosti. Da se vidi, kako ravna tista vlada, ki jo klerikalci v deželi dosledno pod-pirajo in branijo, je pač najbolje, če nave-demo, kaj poroča »Slovenec« o zadnji seji: »Včeraj popoldne (v sredo) — tako piše klerikalno glasilo — se je vršila seja zdravstvenega sveta, ki ostane vsled krivic, ki so bile prizadete slovenskemu narodu, za večne čase zabeležene v črni knjigi. Po prečitanem zapisniku, ki je bil seveda napisan v nemškem jeziku, stavi dr. Zajec predlog: C. kr. zdravstveni svet skleni: 1. Zapisnik sej je voditi v slovenskem jeziku. 2. Predsedniku se naroča, da ta sklep izvrši. . . Ko prosil predlagatelj, da se da predlog v razpravo in na glasovanje, predsednik dr. Zupanec kratkoma izjavi, da ne. Ker se dr. Zupanc z nobenim argumentom ne da omejitati, ni preostalo drugo, kakor da sta oba slovenska člana (dr. Defranceschi in dr. Zajec) odločno protestirala proti neodpustnemu postopanju. Dr. Štajmer se protestu ni pridružil. . . Po tem dogodku, ki je brez primere v zgodovini človeštva figura je pač malo debela, stavi dr. Defranceschi resolucijo, ki naj vlado pozove, da reorganizira zdravstveni svet.

V zmislu zdravstvenega zakona naj pomnoži vlada število članov na šest in naj pozove v zdravstveni svet dva slovenska zdravnika. . . Tudi tega predloga noče vladni svetnik dr. Zupanc pripustiti v tej obliki v razpravo z motivacijo, da ima politično ozadje. Uda se še le odločnemu pritisku dr. Defranceschija in dr. Zajca, in pri glasovanju je seveda predlog sijajno propadel. Zanj sta glasovala dr. Defranceschi in dr. Zajec in to pot tudi dr. Štajmer. Vladni svetnik dr. Zupanc je dirimiral proti predlogu. . .

Na dnevnem redu je bilo tudi imeno-vanje deželnega zdravstvenega nadzornika. Za to mesto se je oglasil en sam prosilec, zato je dr. Zajec predlagal, naj se služba še enkrat razpiše. Njegov predlog pa se je odklonil. . . Navedli smo nalašč izvleček iz »Slovenčevega« poročila, ker priča, da klerikalci dobro razumejo sovraštvo, ki se je pokazala na tej seji. Dvomiti pa tudi ne morejo, da je bil dr. Zupanc v tem slučaju zgolj marioneta, ki se giblje tako, kakor ukazuje baron Schwarz. Se par dni, pa se snide kranjski deželni zbor. Tedaj bomo videli, kakšne konsekvence bo izvajala kleri-kalna stranka iz ravnanja barona Schwarza, o katerem pravi njeno glasilo, da nima pri-mere v zgodovini človeštva.

— »Slovenski Narod« je napovedal mladim očitim boj. Liberalno stranko naravnost pozivlje, naj zatre njih početje, kajti — pravi — če nima stranka več toliko volje in moči, ne zasluži nič drugega, kakor da pride res pod Ribnikarjevo komando. Hri-barjev obupni klic po slogi je ostal glas vpijočega v puščavi; boj je od dne do dne strašnejši in srditejši, pa tudi sirovejši. Na obeh straneh so se začeli ravnati po geslu, ki ga je razglasil Viljem, ko je pošiljal nemške vojake na Kitajsko: Pardon wird nicht gegeben. Dospeli so že tako daleč, da si vzajemno očitajo plače in honorarje, vsled česar zve javnost marsikaj pikantnega. Ampak tudi prav resne reči prihajajo na dan. Prav resno jedro ima n. pr. sledeča istorija, ki jo pripoveduje »Sl. N.«:

»Vsled gotovih protekcij so namreč do-bili nekateri mladi gospodje v roko **veleva-žen denarni zavod** in so v njem absolutno vladali. Dr. Tavčarju pa se je zdelo, da mladi gospodje v tem zavodu ne vladajo z zadostno previdnostjo, in ker se je zavedal pomena tega zavoda in dolžnosti in odgo-

vrnosti, je sredi leta te mlade gospode prisilil, da so ga morali voliti v načelstvo. Prijetno to pač ni bilo za nekatere mlade gospode, a koristno je bilo za stvar. Po vstopu dr. Tavčarja v načelstvo, je v omen-jenem zavodu nastal red, katerega prej ni bilo; gotovi ravnatejji so seveda morali zapustiti svoj delokrog in dr. Tavčar je moral izstopiti. O tej stvari ne izgubljam nobene besede več. To pa že lahko izdamo, da bi bilo morda bolje, če bi se bil dr. Tavčar pred enim letom vsilil v omenjeni de-narni zavod; vsaj takih težav bi takrat ne bilo premagati, kakor jih je bilo pozneje, predno se je napravil red. Sedaj je red na-rejen in dr. Tavčar ima lahko zavest, da je v največji meri pripomogel k temu, **dasi je vedel, da si s tem nakoplje največje nasprotje »Skalašev«**. . .

O težavah tega denarnega zavoda se govori po Ljubljani toliko, da bo javnosti tudi tisto precej jasno, kar »Sl. N.« je namiguje. Liberalni list pa govori tudi o Ci-riletodovi družbi kakor da bi bila preti-la njenemu gospodarstvu nevarnost in da je bil zaradi tega vstop drja. Tavčarja v njen od-bor nujno potreben. Doslovno pravi »Sl. N.«: »Ampak bilo je že nekaj časa sem oči-vidno, da hočejo gotovi mladi gospodje, ki žalibog ne znajo ceniti vrednosti denarja, do-biti tudi v odboru družbe sv. Cirila in Me-toda večino. . . To bo pač vsakdo uvidel, da so morali jako tehtni pomisleki proti go-tovim mladim gospodom voditi drja. Tavčarja, da je hotel priti v odbor družbe sv. Cirila in Metoda. . .

To je jako hud poper in če se napelju-jejo že taki kanoni, se pač ne more ver-jeti, da bi bila stranka, katere člani se tako bojujejo, še enotna.

— Poštenjak »Slovenec« se zopet naslaja, kakor da je začela nebeška mana padati v našo puščavo. Ko je bil Bielhla-vekov nasprotnik Zipperer obsojen na 14 dni, se mu je zdelo tako dobro, kakor da je slo-venski klerikalec dobil proces. Katoliški glas-nik je čisto pozabil, da je prav pred krat-kim sam razrezaval vezi med svojo in du-najsko krščansko socialno stranko, ker je le preveč smrdel gnoj, ki so ga začeli kidati na Dunaju. A če si »Slovenec« voli prijat-elje, kakršni so njemu vsi, je to njegova stvar. Pač pa je stvar vse slovenske javnosti, če zaključuje klerikalna trobenta svoj slavo-spev z navdušenim vzklikom, da je prav in v redu, če se gleda pri očiščanju del in slu-žeb le na lastne somišljenike. To je narav-nost odobravanje najrjše korupcije, ki je tem ostudnejša, čim bolj glumi »Slovenec« o drugih prilikah vlogo uničevalca korup-cije. Pri klerikalnem glasilu pač ne poznajo nobene razlike več med stranko in med jav-nimi institucijami. Seveda ne bo nihče pričakoval od klerikalcev, da bi v svoji stranki nastavljali za tajnike, urednike itd. liberalce ali pa socialne demokrate, dasi so gospodje ravno tukaj tako zelo »svobodomiselnici«, da celo ponujajo ljudem nasprotnega prepri-čanja službe. Kajpada z najpoštenjšimi nameni! Ali kar velja za stranko, ne velja n. pr. za deželo. Tu ne bi smelo pri oddajanju služeb odločevati nič drugega kakor večja zmožnost prosilcev. Kdor je najbolj zmožen za gotovo mesto, bi ga imel dobiti. Pri od-dajanju dela pa bi morala biti merodajna le korist dežele in oziri na javne interese. Po »Slovenčevem« nauku je pa vse to postran-sko in zanj prihaja le politična pripadnost v poštev. Nov sicer tudi ta nauk ni; saj je n. pr. Lampe že davno povedal učiteljem, da nimajo pričakovati niti vinarja, dokler ne bodo klerikalci. Toda nov ali star: Nepošten je ta nauk in »Slovenec«, ki ga razglaša, priznava, da je korupcija pravi element kleri-kalne stranke. To si bo treba zapomniti.

— Slovensko deželno gledališče. Se-zona se odpravi nočjo, dne 1. oktobra z A. Medvedovo tragedijo »Kacijanar«, ki se vrši okoli leta 1539. za časa cesarja Ferdi-nanda na gradovih Sosedu in Kostajnici. Predstava je na n e p a r. V nedeljo popol-dne sa igra po več letih zopet Gerh. Haupt-mannova »H a n i c a « (s petjem in godbo), krasno literarno delo iz realističnega in ro-mantičnega miljeja. Predstava je tudi zelo primerna za mladino. (Za lože n e p a r, si-cer izven abonementa.) Zvečer prvič velika Smetanova opera »D a l i b o r « z večino-ma novim opernim osebjem. (Za p a r - a b o-nente).

— Delavcem, ki pojo, oziroma ki imajo veselje in sposobnost za petje, se daje lepa prilika, da porabijo svoj dar, če pristopijo pevskemu zboru »Vzajemnosti«. Pri svojih dosedanjih nastopih, zlasti pri izletu v Trst, je ta zbor pokazal, da ima prav lepo pod-lago in če bi mu ljubljansko delavstvo po-svetilo tisto pozornost, ki jo brez dvoma zasluži taka institucija, bi lahko dobili v razmeroma kratkem času tak zbor, da bi bilo vse organizirano delavstvo lahko pono-sno nanj. Med sodrugi je pač še lepo šte-tilo pevcev, ki se doslej niso oglasili, a bi prav lahko s svojim pristopom povečali zbor. Nekateri se boje, ker nimajo zadostnega teo-

retičnega znanja; ta zapreka pa ni tako ve-lika, kakor mislijo, kajti zbor jim daje pri-liko, da si pridobe, kar jim manjka. Seveda je treba, da se r e d n o udeležujejo vaj, ker drugače nauk ne more biti uspešen. Toda nobenemu organiziranemu delavcu ne more škodovati, če se privadi rednosti in stroge discipline in prav zaradi tega je pevski zbor še posebnega vzgojevalnega pomena. Jasno je pa tudi, da je petje važen faktor za vsako ljudsko gibanje; tudi agitatorično učinkuje dobro petje večsi bolj kakor marsikatero drugo predstvo. Zato se sme pač pričako-vati, da se bodo ljubljanski delavci bolj za-nimali za svoj pevski zbor kakor doslej. Dolgi jesenski in zimski večeri kar vabijo, da jih pevci izrabijo.

— Zmagalec triglavske stene. »Pla-ninski Vestnik« poroča: Dne 29. avgusta je naš veleturist in neumorni sotrudnik dr. H. Tuma v pičlih 6 urah, v številni počitek, pre-pelzal glasovito severno triglavsko steno in sicer ne samo njo, ampak se je z nje popel po razeh naravnost na vrh Triglava. S tem je prekosil dosedanje tuje zmagalce stene in dosegel rekord, ki mu ga ne bo izlepa kdo izvil.

— Ljubljanski mesarji so te dni na nekem zborovanju zopet mogočno tarnali, kako slabo da se jim godi. In meščansko časopisje je o tem poročalo prav na široko. Posebno »Slovenec«. Zvedeli smo zopet tisto pretresljivo bajko, da ima mesar pri vsakem volu velikansko izgubo. Mi gotovo ne trdimo, da so mesarji edini krivi sedanje draginje in smo dostikrat razlagali prave in glavne raz-loge. Ampak vse kar je prav. Take nedolžne sirote pa gospodje mesarji vendar niso, ka-kor se hočejo kazati in dokler se nekaterim tako godi, da sploh nočejo prodajati mesa socialistom, se bodo težko našli naivni ljudje, ki bodo verjeli mesarskim solzom.

— Preskrba Ljubljane z živili je od merodajnih faktorjev skrajno zanemarjena. Tako približno se glasi refren pesmi, ki jo poje tržno nadzorništvo o ljubljanski draginji. Po ovinkih se nam pripoveduje, da ni občina storila nobenega resnega koraka za boljšo aprovizacijo mesta. Še tisto, kar obstoja, je skrajno zanemarjeno; ledenice za meso n. pr. so zastarele, rabi se umazan led, podgane glodajo meso itd. Čudno, da se sme vse to povedati šele zdaj, odkar ni več liberalnega občinskega sveta. Prej pa je bil vsak, kdor se je upal količkaj kritizirati, hudobnež in zloben nagajivec!

— Na kant je prišla narodno napredna stranka — tako konstatira narodno napredno »Jutro«. Narodni naprednjaki morajo že vedeti, kako je z njimi in mi nimamo ugovar-jati. A smola je res; Ribnikar bi bil še rešil liberalce, pa ravno njemu niso pustili. Bog se usmili!

— Javno predavanje o domači, in-dijski koleri in griži bode imel v nedeljo 2. oktobra in 9. oktobra vsakokrat ob 9. uri dopoldne v prostorih ljudske šole na Topli-cah pri Zagorju ob Savi bratovskoskladnični zdravnik dr. Tomo Zarnik. Vstop prost.

Trst.

Kako si predstavljajo delavske koristi.

Za zdravo mislečega delavca ni nobena tajnost, kako si naši ljubi narodnjaki pred-stavljajo delavske koristi. Vsem pametnim ljudem je že davno znano, da se pod na-rodno firmo skrivajo meščanski interesi, ki jih narodni voditelji skušajo z vsemi mogo-čimi sredstvi tajiti, ki pa prihajajo na dan takoj, če hoče kdo njihovim interesom ško-dovati. Narodno časopisje objavlja večsi (si-cer redkokdaj) članke na uvodnih mestih, ki jih rad čita tudi socialni demokrat. Ampak taki članki so samo limanice, s katerimi skušajo loviti delavce. Ako pa človek pre-gleda in prečita notice, ki jih naše narodno časopisje objavlja med domačimi vestmi in med dopisi, tedaj spozna dušo meščanstva, tedaj se lahko na svoje oči prepriča, kako znajo biti narodnjaki na strani delodajalcev, če se jim je hotelo stopiti na prste. Tako je n. pr. tržaška »E d i u o s t«, ta list, ki hoče veljati kot poseben prijatelj delavstva, objavila v svoji številki od dne 20. pr. m. med dopisi z Goriškega sledečo notico:

Poslovanje okrajne bolniške blagajne v Go-rici postaja od dne do dne bolj — interesantno. Čim so dobili to blagajno v roke, so ti socialni demokratje pokazali, na kakšen način hočejo priti do veljave. Pos-lali so vsem trgovcem in obrtnikom vseh strok va-bila in zahtevali od njih, da morajo vse podrejeno jim osobje vpisati v okrajno bolniško blagajno, ne glede na to, je-li to osobje stalno nameščeno. ali je le od dne do dne, ali celo samostojno. Nekemu tu-kajšnjemu slov. krcmarju je došel opomin, da mora vse svoje služabnike vpisati v bolniško blagajno. Med tem osebjem je bil hlapec, ki ni bil od njega odvisen, ampak samostojen, ker je imel hlev v najem na lasten račun. Nahajala se je pomožna kuharica, ki je hodila pomagat le o tržnih dnevih, in še takrat le po par ur, in sestra gospodinje. Umevno je torej, da za te osebe ni bil dotični obvezan plačevati zavarovalnine bolniški blagajni, ker niso spadale stalno v njegov obrat. Javil se je torej pri vodstvu blagajne in pojasnil stvar, na kar pa je slavno vodstvo — molčalo in priznalo to njegovo stališče. Po treh letih, in sicer pred par dnevi, pa mu je bil predložen račun za vso to dobo v znesku K 192.62, ki ga je moral takoj plačati, sicer bi mu

bili zarabili vse, kar je imel. V računu za te 3 leta je vpisana celo neka deklica po imenu Batič, ki je le nekaj dni (z očetovim dovoljenjem) pomagala posodo umivati. Ali proti plačilu ni bilo časa prigravati, in je moral dotični krčmar šteti takoj denar v izogib sitnosti. Vprašamo sedaj: je-li bilo vodstvo opravičeno zahtevati po 3 letih ta znesek in to še za osebe, za katere ni nosil on nobene odgovornosti! Gospod dr. H. Tuma! Ako ste si res postavili nalogo, pomagati delavstvu, zakaj dopuščate, da se isto šikanira?! Poznamo veliko slučajev, da kričeših slučajev, kako ravnavo z ubogim trpinom, ko je treba izplačati podporo, med tem, ko morajo zavarovanci točno plačevati tedenske prispevke.

Slov. trgovce in obrtnike pa pozivljamo, naj vpišejo svoje uslužbence v »Slovensko bralno in podporno društvo«.

Med dopisi v »Edinosti« je bilo to objavljeno. Ampak ta notica pove več kot vsak učen članek. V njej se jasno zrcali vsa morala in duša narodnjakarskega meščanstva. Neki krčmar tedaj, ki je gotovo kak narodnjak, je imel več let pri sebi uslužbenca, za katere ni plačal bolniške blagajne. Tako rad je imel ta baje narodni krčmar svoje delavce, da mu je bilo vseeno, če bodo dobivali ali ne zdravniško pomoč in podporo, kadar bodo bolni. In naša »Edinost« se zgraža nad vodstvom goriške bolniške blagajne, ki je imela zakonito pravico in dolžnost prisiliti delodajalca, da zavaruje svoje delavce in dolžnost je imela iztirjati denar, za katerega je narodni krčmar hotel oslepariti bolniško blagajno. Dobro bi bilo vedeti: Morda si je pa dotični krčmar celo pridrževal del prispevkov, ki bi jih bili morali plačevati uslužbenici? Saj ne bi bilo to nič novega. In ako »Edinost« hoče dokazovati, da dotični krčmar ni bil obvezan plačevati bolniško podporo, pravimo mi, da je bil, ker: prvič je gotovo, da vodstvo bolniške blagajne ne bi bilo napravilo imenovanih korakov, ako ne bi bilo vedelo, da je upravičeno. In drugič, ker zakon zavarovanja ne pripozna sester gospodinj in je po njem razvidno, da je delodajalec upravičeno prisiljen zavarovati za slučaj boleznih svoje uslužbenke ne glede na to, če so stalni ali od dne do dne.

Ampak »Edinosti« ni sram povedati, da je temu krčmarju hodila pomagat celo z dovoljenjem očeta neka deklica, baje še mladoletna. Pač vredno bi bilo poznati dotičnega očeta in sramotno je, če »Edinost« takega krčmarja, ki jemlje na delo baje tudi mladoletne, zagovarja. Take bi bilo res vredno kaznovati, ki si hočejo ukupiti denar z izrabljanjem mladoletnih punčk. To je pač narodno-meščanska morala.

Potem pa pozivlja »Edinost« slovenske krčmarje, da vpišejo svoje delavce v »Slovensko bralno in podporno društvo«. V tem je zgrešila »Edinost« dve zavedni hudobiji. Prvič vprašamo »Edinost« mi, če je to morda svoboda, o kateri vedno pridiga. Ne da bi se bila obrnila na delavce in jih pozvala naj se vpišejo v tisto društvo. Ne. Delodajalec opozarja, kakor da so delavci sužnji gospodarjev, ki ž njimi delajo kar hočejo. V prvi vrsti moramo tu opozoriti delavce, da ima delodajalec po zakonu dolžnost naznaniti delavca v o k r a j n o b o l n i š k o b l a g a j n o. Nikamor drugam! Samo delavec ima pravico izbrati si in vpisati se v drugo od vlade priznano društvo. Delodajalec ga ne more v to prisiliti. To bi bilo protizakonito. Drugič pa — in to je druga hudobija — če je delavec vpisan v okrajno bolniško blagajno, potem ima delodajalec dolžnost skrbeti, da so prispevki zavarovanja redno plačani in delodajalec mora tudi plačati del (tretjino) prispevka za delavca. Ako je pa delavec vpisan v drugo podporno društvo, tedaj je delodajalec obvezan vsakih zgoraj obvezanih dolžnosti. Tedaj mora delavec sam skrbeti, da je v redu s plačevanjem prispevkov in delodajalec ni dolžan plačevati tretjine prispevkov, ampak mora to plačevati delavec vse sam.

Iz tega je pač jasno, da so bile koristi delodajalcev tiste, ki so narekemale »Edinosti« poziv na delodajalce, da vpišejo svoje delavce v »Slovensko bralno in podporno društvo«.

Tako tedaj si tolmačijo delavske koristi naši narodnjaki. Delodajalec vse, delavec nič. In če hoče kdo varovati koristi delavcev, tedaj po njem. Toda smelo smemo trditi, da dokler bodo imeli blagajno v rokah delavci, do tedaj je in bo njihova dolžnost, da prisilijo delodajalce zavarovati delavce proti boleznim.

Delavec, čitaj in premišljaj!

Goriško.

Deželna konferenca.

V nedeljo, 24. septembra t. l. je imela goriška deželna organizacija svojo tretjo redno konferenco, katere dnevni red je našim čitateljem že znan. O zanimivem zborovanju, katero je otvoril sodrug Petejan v navzočnosti številnih delegatov in sodrugov Novaka in dr. Ferfolje, ki sta zastopala tržaški politični odbor, je poročati:

Za predsednika je bil izvoljen sodrug Komavli, za podpredsednika sodr. Cekovič in za zapisnikarja sodr. Klavčič, v volilni odbor pa sodrugi Gorkič, Cotič, Markič, Boškin in Sokol.

O političnem položaju poroča sodrug Petejan:

Zadnja konferenca je bila lani meseca julija. Od takrat se je imela stranka pečati z važnimi političnimi dogodki in gibanji, in je dobila precej ugleda v javnosti, dočim je bila še pred par leti na Goriškem skoraj brezpomembna. Danes se vsi nasprotniki trudijo in delajo nato, da bi socialno demokratično stranko zatrlji. Karakteristična je taktika nasprotnikov, ki se ne upajo lotiti stranke, ampak se zaletavajo le v posamezne osebe, ker mislijo, da z gotovimi osebnimi ubijajo tudi stranko. Toda motijo se, ker pri nas ne veljajo osebe več kot program, kakor pri drugih strankah.

Pri deželnozborskih volitvah smo dosegli uspehe, katerih nismo pričakovali. Stranka je dobila pri prvi volitvi 1118 glasov in s tem povzročila ožjo volitev med klerikalci in liberalci v splošni kuriji. Pri ožji volitvi pa se je stranka vzdržala glasovanja, kakor so skienili zaupniki. Klerikalci in liberalci so sicer vabili sodruge na pomoč pri ožji volitvi, obljubovali jim vsemogoče, toda naši volilci so se držali sklepa. Pri nadomestni volitvi po poslancu Jeriču je stranka zopet napredovala za skoro 200 glasov, kar dokazuje, da je bilo delavstvo zadovoljno s taktiko stranke.

Po volitvah je prišel razpad agrarne stranke na Goriškem, ki je bil posledica njene zveze z liberalno stranko, kateri je služila kakor na ukaz. Agrarna stranka je imela pogoje za eksistenco na Goriškem, a njenim voditeljem ni šlo za organizacijo kmeta, ampak le zato, da si potom stranke pridobe politično moč. Agrarna stranka nas interesira, ker je bila nekaj prehod v socialno-demokratično stranko.

Tudi v kmečkih občinah se je stranka udeležila volitve, ne sicer z namenom, doseči kak uspeh, ampak da zanese agitacijo tudi med kmečko prebivalstvo.

Takoj po zaključenih deželnozborskih volitvah se je predlagala nekaka volilna reforma za občine in naša stranka je nastopila v časopisju in po shodih z agitacijo za razširjenje volilne pravice v deželni zbor in v občine; izdala je tudi v tem oziru spomenico, ki je bila natisnjena v »Rdečem Praporu«.

Zadnji čas so bile v raznih občinah na Goriškem občinske volitve. Poročevalec graja nekatere organizacije, ker so se pri teh prilikah vezale z liberalci, ne da bi poprej obvestile deželno organizacijo. Kjer pa so sodrugi nastopili pri občinskih volitvah samostojno, tam so prisilili nasprotnike, klerikalce in liberalce, da so se združili proti socialnim demokratom. Tako se je zgodilo n. pr. v Nabrežini in v Podgori, v katerih občinah so dosegli sodrugi lepo število glasov v kljub odprti volitvi in v kljub pritisku združenih meščanskih strank.

Stranka je imela od zadnje deželne konference 55 javnih in volilnih shodov, 48 zapunih shodov in 7 predavanj, torej vsega skupaj 104 sestanke. Na shodih je bilo opaziti precej zanimanja za stranko med kmečkim prebivalstvom, kar kaže, da to ljudstvo ni tako klerikalno, kakor se vidi na prvi pogled. Če je klerikalizem danes na Goriškem močan, je kriva liberalna stranka zaradi svoje nedelavnosti. Omeniti je tudi shode strokovnih organizacij in razne sestanke zaupnikov, ki so se shajali vedno, kadar je šlo za kako važno politično stvar v deželi. Tudi je bila lani avgusta meseca izredna deželna konferenca, ko je šlo za taktiko pri deželnozborskih volitvah.

Lansko jesen se je otvorila delavska šola, na kateri se je dajal pouk ob nedeljah.

Kakor vedno se je tudi letos skupno z italijanskimi sodrugi praznoval prvi maj.

(Dalje prihodnjič.)

Štajersko.

— Kaj bo z našim deželnim zborom? Sešel se je, toda to je vse, kar se ve doslej pozitivnega o njem. Slovenci in Nemci so se pogajali, toda pogajanje se je razbilo. O čem so se pogajali in ob čem se je sprava ponesrečila, je pa tajnost strank, ki mislijo, da je deželni zbor le zanje, ne pa za javnost. Slaboumneži, ki smo mislili, da ima ljudstvo kaj pravice do deželnega zbora! Saj je smelo voliti gospode poslance. Kaj se godi dalje, ni nikomur nič mar. Gospodje so itak zelo ljubeznivi, ker sploh povedo, da se pogajajo in da skrbje za narod. Velik otrok je ta narod in varuhov potrebuje. Otrok ne sme biti preveč radoveden. Gospodje so se pogajali, basta! Pogajanje se je razbilo, no, zdaj se pogajajo vnovič. Pravijo, da imajo zdaj več upanja na uspeh. Na kakšen uspeh, to je zopet tajnost. In otrok naj zopet molči.

— O slovenskih zahtevah za deželni zbor ve »Narodni Dnevnik« povedati sledeče: »V tork je poslanec dr. Korošec prvičkrat jasno formuliral vzroke obstrukcije svojega kluba: 1. Predlog Kaanov za spremembo poslovnega reda v deželnem zboru. 2. Predlog Wastianov glede pomnožitve deželnega šolskega sveta z nemškonalcionalnimi zastop-

niki mest Gradca in Maribora. 3. Delitev celjske okoliške občine (priklopljenje onega zemljišča, na katerem stoji Jarmerjeva vila, Studentenheim in Maksimiljanova cerkva mestu). Nadalje je navedel še nekatere druge zadeve kakor regulacijo reke Drave, ustavljenje brezobrestnih posojil in neizvršitev takozvanih agrarnih zakonov. Med z a h t e v a m i je navedel delitev deželnega šolskega sveta, ustanovitev in delitev dež. kulturnega sveta in pa garancije za bodočnost, da nemški nacionalci ne bodo več ovirali in tlačili Slovencev pri njihovi razvoju na Štajerskem. Dr. Benkovič je še posebej zahteval upeljavo slovenskega uradnega jezika pri občevarju deželnega odbora s Spodnjim Štajerjem in pa ustanovitev slovenskih meščanskih šol. Po dolgi in ostri debati so slovenski klerikalci popustili in stavili te tri glavne zahteve: 1. Odpravo Wastianovega predloga. 2. Izjavo, kako stališče zavzame večina k delitvi deželnega šolskega sveta in 3. ali je večina pripravljena se posvetovati o slovenskem predlogu glede ustanovitve in delitve deželnega kulturnega sveta. Točko 2. je včeraj dr. Korošec v sporazumu z nemškimi klerikalci modificiral tako, da bi se sedanjemu deželnemu šolskemu svetu le še pritegnila po jeden slovenski in nemški klerikalec. — Ker sta nemška zastopnika grof Attems in Einspinner izjavila, da segajo te zahteve predaleč, je Korošec odgovoril, da tedaj obnovi prvotne dalekosežnejše zahteve, na kar je bilo pogajanje pri kraju. »Slovenec« poroča, da se uvede novo pogajanje.

Svoje naročnike prosimo, - da obnovite naročnino. -

Umetnost in književnost.

Naši zapiski, zvezek 9—10 (za september in oktober) so izšli s sledečo vsebino: Dr. Dragotin Lončar: Slovensko vseučiliško vprašanje. — J. F.: Modroslovni odlomki iz vsakdanjega življenja. — Dr. Ellenbogen: Južna železnica. — Dr. Slanc: Nekaj o sociologiji. — Dr. H. Tuma: Uvod v znanstveno mišljenje. — Dr. Fr. Kidrič: Pomote in potvare za razne potrebe. — Pregled: Dijaški — strokovni — združništvo — literarni — kulturni.

Delavsko gibanje.

Brno. Tukajšnji tapetniki so izročili dne 17. sept. svojim delodajalcem zahteve, ki obsegajo sledeče točke: 9 urni delavnik, minimalna plača, višja odškodnina za čezurno delo, povišanje doklade pri delu izven delavnice, dalje še nekaj manj pomembnih stvari. Najbrže pride do stavke, za to je Brno za tapetnike zaprto.

Kovinarji. Med zvezo kovinarjev in tvrdko Viktorin & Comp., tovarna za kovinsko blago, na Dunaju, se je sklenila delovna pogodba. Ravno tako je sklenila ta zveza delovno pogodbo v stroki elektrotehničnih inštalaterjev. Oboje brez stavke. Tvrdka S. Rona, tovarna za stroje in orodje za čevljarstvo industrijo, je izprla delavstvo. Kovinarji naj ne iščejo na Dunaju dela tukaj in pa: Kovinarji vseh strok pri tvrdki W. Müller, c. kr. dvorno mizarstvo; blagajnični ključarji pri Hofmann in Černy; železostrogarji pri Hofmann in Černy, tovarna za avtomobile »Continental«; pilarji pri vseh tvrdkah, livarji pri vseh tvrdkah in graverji tudi pri vseh tvrdkah.

V B a d e n u stavkajo kovinarji vseh strok pri tvrdki H. Heim, tovarna za peči.

V L i n c u so izročili kotlarji tvrdki Fellerer, tovarna kotlov, zahteve. Kotlarji naj ne potujejo tja.

Nadalje je mezdno gibanje v sledečih mestih in tovarnah: H r a d e k pri Rokicanih, v tovarni za lim. W e l s v tovarni za kovinsko blago Weigel; v M o s t e c u, K o m o t a v i, R u m b u r g u, P i i b r a m u, D o r n b i r n u in F r a s t a n c u, povsod v livarski stroki.

V T r s t u stavkajo livarji že več tednov. Livarji naj se strogo izogibajo Trstu.

Usnarji. V Z n a j m u (Moravsko) je pri tvrdki Weinberger potekla delovna pogodba, in ker so ondodni usnarji dobro organizirani, se je sklenila med zvezo teh delavcev in imenovano tvrdko nova pogodba, s katero se je vse: usnjarskim pomočnikom zvišala plača za 2 kroni na teden, delavkam pa po 1 krono in znatno skrajšal delovni čas.

V O b e r g e o r g t a l u se je pri tvrdki Höning ravno tako zaključilo mezdno gibanje usnarjev z lepim uspehom.

V R o k y c a n i h traja stavka pri tvrdki Simon že 20 tednov in se bo toliko časa nadaljevala, dokler ne prizna tvrdka upravičenih zahtev delavcev. Usnarji naj ne potujejo tja.

P i r n i c e. Tu se je končala stavka usnarjev tvrdke Figar z uspehom za delavce.

Na Dunaju stavka vse osobe v usnjarski tovarni tvrdke Avart v XXI. okr. že od 5. t. m.

V S a a l f e l d e n u se nahaja usnjarsko delavstvo v mezdnom gibanju; ni izključeno, da pride do stavke.

A t z g e r s d o r f. Tukaj so usnarji tvrdke Gustav Pollak izročili vodstvu zahteve za povišanje plače. Svoj korak utemeljujejo z veliko draginjo.

Tekstilni delavci. Stavka se nadaljuje v B u ř a n i h in v H e i d e n r e i c h s t e i n u pri tvrdki M. Höning.

V K o l o m e j i (Galicija) so tkalci in ostale delavke tvrdke Samson Heller stopile v stavko vsled prevelikih šikan od strani tovarniške uprave. Ko so dobili delavci primerne koncesije, se je konflikt poravnal.

V K r e u z b e r g u je ravnatelj tvrdke L. Wantoh delavcem neopravičeno odtrgal od plače in jih vedno po nepotrebnem kaznoval. Navsezadnje je sam sestavil novo delovno pogodbo, ki bi pomenila znatno poslabšanje delovnih razmer, pa je hotel da bi jo delavci podpisali. Ker niso hoteli, jih je uprava tovarne izprla.

V M o r a v s k i T ř e b o v i stavkajo tekstilni delavci že sedem tednov, ker tvrdka Brata Steinbrecher noče priznati organizacije delavcev.

V P r a g i stavkajo že osmi teden delavci tvrdke M. Grab sinovi; sklenili so, da ne pojdejo na delo, dokler jim tvrdka ne potrdi stavljenih zahtev.

Zahtevajte

pri svojem trgovcu ne kar preprosto „kocke za juho“, nego izrecno

MAGGIJEVE
kocke
à 5 h

ker so
najboljše!

Pristne samo
z imenom MAGGI in varstveno
zvezdo s križem.

Ceno posteljno perje in puh!

1 kilogram sivoga, oskubljenega K 2—, polbelega K 2:80, belega K 4—, prima puhatega K 6—, izredno finega skubljenega K 8—, sivoga puha K 6—, belega K 10—, izredno fini prsar puh K 12—, od 5 kilograma naprej franco.

- Gotove postelje -

iz gosto tkanega, rdečega, modrega, rmenega ali belega inleta (blaga nanking), 1 pernica 180 cm dolga in 116 cm široka ter 2 blazini, 80 cm dolgi in 58 široki, dovoij napolnjene z novim, očičenim puhastim, trepnim, sivim perjem K 16—, s polpuhom K 20—, s puhom K 24—, Pernica sama K 12—, 14—, 16—, blazinic K 3—, 3:50, 4—, Pernice 180 cm dolge in 140 cm široke, K 15—, 18— in 20—. Blazinic, 90 cm dolge in 70 cm široke ali 80 cm dolge in široke, K 4:50, 5— in 5:50. Spodnje pernice iz gradla, 180 cm dolge in 116 široke, K 13— in 15—, pošlje po povzetju, — zavoj zastoj od K 10— naprej franco —

Maks Berger, Deschenitz št. 1084 - Böhmerwald.

Cenik o matracah, odejah, prevlečkih in vsenu drugemu blagu za postelje zastoj in franco. Če ne dopade, se zameni ali denar nazaj

Castiti gospod

Gabrijel Piccoli

lekarnar

v Ljubljani.

Vašo tinkturo za žleodec sem že vso

z velikim uspehom porabil, katero iz srca priporočam v veliko korist vsaki družini

ter se Vam iskreno zahvaljujem in prosim, blagovolite mi poslati še 24 stekleničic Vaše tinkture za žleodec.

Z odličnim spoštovanjem

Josip Sterle

Posestnik in premirani medvedji lovec v Koritnicah, pošta Knežak pri Št. Petru na Krasu.

? I ? Najboljša ura sedanosti
I K O Zlata, srebrna, tula, nikel-
? O ? nastaja in jeklena se dobi
samo pri

H. Suttner,
Ljubljana, Mestni trg
Lastna tovarna ur v Švici.

Tovarniška varstvena znamka

IKO

? I ?
I K O
? O ?

Pa kaj se to pravi,
Če trebuh boli?
Pri pametni glavi:

zavžij!

Krepčilo želodca,
potrebno v vsaki skrbni hiši!

Ljudska kakovost liter K 2.40
Kabinetna kakovost . . . 4.80

Naslov za naročila: „FLORIAN“, Ljubljana.

Postavno varovano.

Svojim čitateljem priporočamo, da
se ozirajo na take tvrdke, ki inse-
rirajo v našem listu.

Ceno posteljno perje!

Najboljši češki nakupni vir.

Kg. sivega dobrega, pu-
ljenega 2 K; boljsega
2.40 K; prima polbelega
2.80 K; belega 4 K; be-
lega puhastega 5.10 K;
velefinega snežnobelega,
puljenega 6.40 K, 8 K;
puha sivoga 6-7 K; be-
lega, finega 10 K; naj-
finejši prsi puh 12 K.
Naročila od 5 kg na-
prej franko.

Zgotovljene postelje iz gostonitega rde-
čega, modrega, be-
lega ali rumenega nankinga, pernica 180 cm dolga,
120 cm široka, z dvema zglavnicama, 80 cm dlj,
60 cm šir., polnjena z novim, sivim, prav stanovit-
nim puhastim perjem 16 K; napol puh 20 K; puh
24 K; posamezne pernice 10, 12, 14 in 16 K, zglav-
nice 3, 3.50 in 4 K. Pernica, 200 cm dolga, 140 cm
šir. 13, 14.70, 17.80, 21 K, zglavnica, 90 cm dolga,
70 cm šir. 4.50, 5.20 in 5.70 K, spodnja pernica iz
močnega, črtastega gradla, 180 cm dolga, 116 cm
široka 12.80 in 14.80 K. Razpošilja se po povzetju,
od 12 K naprej franko. Lahko se franko zamenja za
neugajajoče se vrne denar. Natan. cen. gratis in fr.
S. Benisch, Dešenice 758, Češko.

50 K tedenskega

zaslužka ali 50-60% provizije

dobi vsakdo, ki prevzame
razpečavanje mojih svetov-
noznanih ščitov in drugo
blago iz aluminija. Zadnje
novosti in brez konkurenčni
predmeti. — Zastopstvo je
lahko tudi postransko opravi-
lo. — Blago iz aluminija
se igraje proda. Nihče naj
ne zamudi vprašati. — Do-
pisnica zadostuje. Naslov:

- Anton Hraby, -
Müglitz, — Moravsko.

Dunajsko fino in svitlo likanje

Gabriela Jug,

Ljubljana, Židovska ul. št. 3.

se priporoča p. n. slavnemu občinstvu za vsakovrstno
čiščenje perila po zelo točni in najboljši postrežbi ter
nizki ceni.

Ustanovljeno 1847.

Ustanovljeno 1847.

Tovarna pohištva J. J. Naglas

Turjaški trg št. 7. LJUBLJANA Turjaški trg št. 7.

Največja zaloga pohištva za spalne in jedilne sobe, salone za gosposke sobe.
Preproge, zastorji, modroci na zmeti, žimnati modroci, otroški vozički i. t. d.
Najnižje cene. Najsolidnejše blago.

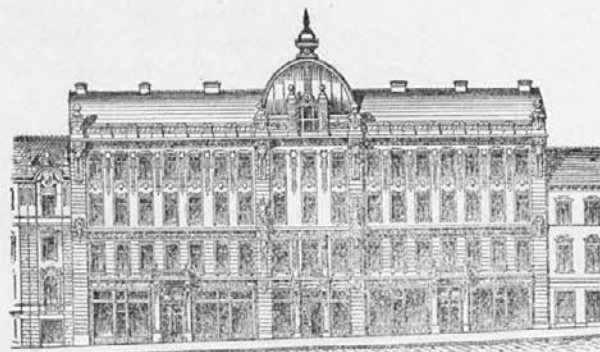
1. in 16. naložen denar se obrestuje takoj.

Najbolj varno naložen denar
je v slovenski

Mestni hranilnici ljubljanski

Stanje hranilnih vlog
nad 38 milijonov kron

Rezervni zaklad nad
1 milijon kron

Za varnost denarja je
porok poleg rezerv-
nega zaklada mestna
občina ljubljanska z
vsem premoženjem in
vso svojo davčno mo-
čjo. V to hranilnico
vlagajo sodišča denar
mladoletnih otrok in
župnišča cerkven de-
nar.

Mestna hranilnica obrestuje hranilne vloge po 4 1/4 % ter pripisuje nevzdignjene obresti
vsakega pol leta h kapitalu. — Rentni davek od vložnih obresti plačuje hranilnica sama in
ga vlagatelj ne zaračuni. — Denar se lahko pošilja tudi po pošti. — Sprejemajo
se tudi vložne knjižice drugih denarnih zavodov kot gotov denar, ne da bi se
obrestovanje prenehalo. — Posoja se na zemljišče po 5 % na leto in proti amortizo-
vanju posojila po najmanj 1/4 % na leto. Dolžnik more poplačati svoj dolg tudi poprej, ako
hoče. — Posoja se tudi na menice in vrednostne papirje. — Mestna hranilnica izdaja lične
domače hranilnike. Priporočamo jih zlasti staršem, da ž njimi otroke navajajo k varčnosti.
— V podpiranje slovenskih trgovcev in obrtnikov je vpeljala ta slovenska hranilnica tudi
kreditno društvo.

Mestna hranilnica ljubljanska je v lastni palači v
Prešernovi, prej Slonovi (Elefantni) ulici št. 3.

Edina

**Kolinska
kavina=
primes**

ZNAM TOVARNE

je

**najokusnejši
in edini**

pristni domači izdelek

Širite in naročajte „Rdeči Prapor“!

Za priporoča tvrdka
jesen in zimo Gričar & Mejač
Ljubljana, Prešernova ul. 9
svojo bogato zalogo
izgotovljenih oblek za gospode in dečke ter mične novosti v konfekciji
za dame in deklice. Ceniki zastoj in franko.

Produktivna zadruga ljubljanskih mizarjev

registrovana zadruga z omejeno zavezo

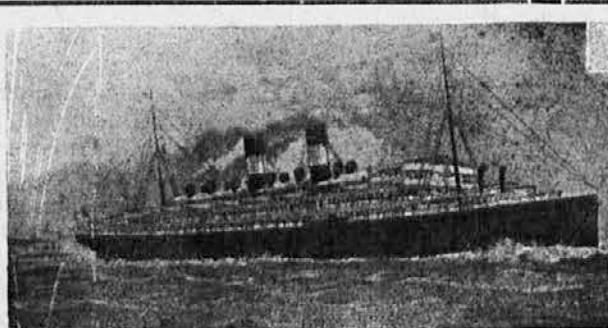
s sedežem v Ljubljani, Marije Terezije cesta II (Kolizej)

Zaloga pohištva
lastnega izdelka in tapetniškega blaga.
Izvršuje vsa mizarska stavbna dela.

Lastna tovarna na Glincah pri Ljubljani.

Kavarna

„Unione v Trstu“
ulica Caserma in Torre Blanca
se priporoča.

Potniki v severno in južno Ameriko
vozijo sedaj le po domači avstrijski progi

AVSTRO-AMERIKANA

Trst - Newyork, Buenos Aires - Rio de Janeiro

z najnovejšimi brzoparniki z dvema vrtenicama, električno razsvetljavo, brezžičnim brzojavom, na katerih je
za vsakega potnika preskrbljeno, da dobi dovolj domače hrane z vinom, sveži kruh, posteljo, kopaljo i. t. d.
Odhod parnikov: V severno Ameriko vsako soboto, v južno Ameriko vsakih 14 dni.

Vsakovrstna pojasnila dajo drage volje brezplačno pri glavni agenturi za Kranjsko, Štajersko in Koroško:
SIMON KMETETZ, Ljubljana, Kolodvorska ul. 26.